

CIJENA lista: U preplati za čitavu god. K 36 —, za polugodište K 18 —, tromjesečno K 9 —, mje- sečno K 300, u malopro- daji 12 fl. pojedini broj. OGLASI primaju se u upravi lista trg Gustava I.

HRVATSKI LIST

Izlaže svaki dan u 3 sati vjetro.

Godina IV.

U Puli, četvrtak 2. svibnja 1918.

Broj 1007.

Jugoslovenska misao.

Ceški napisao dr. Fr. Sedlaček u „Narodnim Listima“.

Jugoslovenska misao, izražena nedavno kao politički program u državopravnoj deklaraciji Jugoslavenskog kluba i manifestovana kao narodno-kulturni iskaz ajajnom prošavom rođendana pjesnika Vojnovića, imade dramatički olicenu prošlost, punu zanimivih i značajnih epizoda. Sadržava razdoblje velikog oduševljenja, požrtvovnog radja, osobnog i stranačkog samozatajivanja, ali na suprotnome je razdoblje narodnostih bojeva, sličnosti, ravnodušja i otpora. Kad se pred 100 godina pojavila pod imenom ilirskog pokreta, činila se mladim oduševljenjem ljudima, koji su se prihvatali za svoju, nečim veoma jednostavnim. U uzduhu kavanskih govorova u Beču i Štajerskom Gradeu, dvjem ardištim jugoslavenske sveučilišne omladine, vladalo je u to doba Izanapoleoniko romantičko oduševljenje, koje se lako užeslo i nad teške zamršenosti narodnošću planjanju i bez okolišanja bilo kadro konstruirati idealno jedinstvo u jugoslavenskim narodnim razilaženjima. Pokret oko jedinstva organizovao je pak tekar Ljudevit Gaj, slučajac Štajersko-gradačkog a kasnije peštanskog sveučilišta. U Pešti se upoznao s Janom Kollarom a otklanje je donesao mladom narodnom pokretu zlatni dar pjesnika „Slavy Decere“: misao slavenske zajamnosti, u kojoj se prije svega naglašavalo kulturno jedinstvo. Gajevom idealizmu bijaše na putu istorijska zbilja narodnih različnosti, označenih i štrin imenima: Slovenca, Hrvata i Srba, te je za to i stvorio naziv „ilirstvo“, kao jedinstveno ime za sva tri naroda. Primetak ceškog pravopisa približio je u znatnoj mjeri Slovence s Hrvatima.

Ilirizam, pod Kolarovem, uzajamnosti i djelo organizatora Gaja, našao je praktičko ostvarenje u djelovanju Stanka Vraca, koji mu je žrtvovao cijelu svoju užu narodnost svoju literaturnu nadarenost. Vraca, Slovenac, riješio je za sebe Jugoslavensko idealnim odrodjenjem od slovenštine k hrvatštini. Ali to rješenje nije umirilo njegove slovenske zemljake, osobito njegovog druga, pjesnika Prešernu, koji se od početka postavljao k ilirskom pokretu otklonjivo, ostajući pri svojem isključivom slovenstvu. Prešern, koji je kao pjesnik imao prije svega smisao za konkretne potrebe tadašnje narodne književnosti, postao je predstavitev takо zvanog kruniskog separatizma, kojegu kasnije nije neštalo iz slovenske literature. Pjesničko značenje Prešerna, tako odlučujuće za modernu Sloveniju, neobično je ojačalo njegovo stanovište. O tom oduševljenju približavanja i o Prešernovoj reakciji imadno Česi veliki interes. Sa farik je u „Ost und West“ bio za jedinstven jugoslavenski književni jezik, ali je preporučeno izdavanje knjiga za puk slovenski i hrvatski. Češkovsky, koji je štovao Prešerna kao pjesnika, nije zuglasio s njegovim otporom, te mu je u toj stvari pisao godine 1840. ukorne riječi: „Što biste dobili, kada biste svi stupali jednim putem. Ali propast medju Vrazom i Prešernom nije se izravnala, jer tu bijaše razlika izmedju romantičkog, retoričkog idealizma i praktičkog, pjesničkog nacionalizma. Ilirizam ostao je uplijan na šire slojeve naroda i tek politički rad godine 1848. i doba apsolutizma, koje je slijedilo, pripravilo mu je to, da se pod novim imenom jugoslavstva domogne veće pozornosti i političkog značenja.

Naglašivanje plemenetskog porijekla kao glavnog činitelja narodnosti, na što se pozivač ilirizam, bilo je temeljem i jugoslavenskog biskupa Strossmayera. Jugoslavenska akademija, koju je on osnovao (1864.) bijaše prvim praktičkim djelom uzajamnosti slovensko-hrvatsko-srpske. Akademija, upravljana po rodojubnom biskupu i njegovim prijateljima jednako odašiljala jedinstvo (Rački, Torbar) pozivala je na kulturnu suradnju sve bez razlike te je nastojala da bude nestranačkom inštitucijom u stvarima narodne izobrazbe. Ali brzo je na to uskrslo državno-pravno-političko pitanje, koje je već prije činilo ohlađeni simpatije Srba za jugoslavensku ideju. Odnošaj Srba i Hrvata zaoštrio se okupacijom Bosne u otvoreno neprijateljstvo upravo u dobu, kad je sastanak jugoslavenskih političara u Ljubljani (1870.) prvi puta javno proglašio geslo narodnog jedinstva. Bilaj je to prije svega državopravna misao hrvatska, koja je odvela bivšeg Ilira i druga Strossmayerova, A. Starčevića od programa ilirskog jedinstva k svehravenskom programu, koji je progutao srpsko državno pravo a Srbe označivao kao tudiči izrod. To jugoslavensko, skalupljeno u pojmu hrvatsva, našlo je svog pjesnika u Augustu Harambašiću, o kojem se vidi, da je on zapravo učinio popularnim temeljne misli Starčevićevog prava. U moru Starčevićevog i Harambašićevog svehravestva našli se trenutno i Bugari, kojima su pravaši pokazivali svoju sklonost. U osamdesetim godinama spor je hrvatsko-srpski, izvršen iz jedinstvenog državopravnog separatizma,

dobio ozbiljno lice. Hrvati su se postavili s gnušanjem proti prevladajućem političkom uplivu Srba, koje je vlasti Khuenova protežovala s razumljivom nakanom, da čim moguće više iskoristi narodne raspre. Srbi pak počeli se dijeliti od kulturnog jugoslavenskog jedinstva, ustanovljivanjem vlastitih srpskih ustava. Tako je iznikla godine 1886. proti zagrebačkoj jugoslavenskoj akademiji „kr. srpska akademija“, koja je pozvala srpske radnike od suradnje s Hrvatima. Unatoč tim sporovima, našlo se ipak na obim stranama dovoljno ozbiljnih i značajnih glava, koje su nastojale oko jedinstva u imenost svjetlosti plemena i kulturnih ciljeva. Osim brojnih Slovaca bili su osobito na srpskoj strani pjesnik Zmaj Jovan Jovanović i Jovan Sanetić, na hrvatskoj Jovan Hranilović i drugi. Misao jedinstva napisala je na svoj štit i sjedinjena hrvatsko-srpska Omladina i propagovala je godine 1897. knjigom „Narodna misao“.

RATNI IZVJEŠTAJI:

Austro-ugarski.

Beč, 1. (D. u.) Skužbeno ne javlja: Živahanja bojna djelatnost na jugozapadnoj fronti je potrajala i jučer preko dana. Na mnogim mjestima osuđeni talijanski izviđači. — Poglavica generalnog stožera.

Njemački.

Berlin, 1. (D. u.) Iz velikog se glavnog stana službeno javlja: Zapadno bojište: U Francuzi počelo se topnički boji u odsjecima od Ločen i Dranoetera do najveće Žestine. Sveže francuske su alle pokušale uzašud, da nam preotmu Dranoeter. Njihova vlastitost je ušla u našoj vatri. Na bojnom polju na obim stranama Somme izvele smo uspješne izviđače. Sunči u neprijateljske linije, jugozapadno od Noyona i preko kanala Oise-Alane kod Varesnesa, pribavile nam preko 50 zarobljenika. Sa ostale fronte ništa osobita. — Istrak: Finska: U očajnom boju kušao je neprijatelj, da probije našu liniju kod Tavastehuua i Lahtia. Bio je suzbijen uz najteže gubitke. Finska su čete opovjedile tvrdjavu Wyborg. — Ukraina: Na Krimu započeli smo bez boja Feodorižu. — Ludendorff.

* Francuski Izvještaj od 30. travnja na večer: Kroz dan Žestoka topovska vatrica u predjelu Hangard. U odsjeku Noyona izazvana je njemačka navala živahan boji. Naše su čete izbacile neprijatelja iz pomaknutih jaraka, gdje se je on u početku bio ustalio, te uspostavili svoju liniju. Sukoblj patrula na lijevom brijegu Oise. Sa ostale fronte nema ništa, da se javi. — Izvještaj istočne vojske od 29. travnja: Izmjenjena topovska poduzeća na Strumi, zapadno od Vardara, u zavoju Crne te medju jezerima. U predjelu Nonte provallio je srpsko odijeljenje u neprijateljski jarak, uništio posadu u istom te se vratio sa zarobljenicima, a da kod toga nije imalo gubitaka. U predjelu Vetrenika napadoše Bugari bez uspjeha utvrđenje, što su im ga srpske čete otele dne 21. t. m. U zavoju Crne suzbiše Talljani neprijateljski potvrat.

* Engleski Izvještaj od 30. travnja u jutro: Protunavalna, poduzeta jučer popožne i na večer od Francuza, istjerala je neprijatelja sa ostatka područja, što nam je bio preoteo kod Locrea. Kod toga smo zarobili nekoliko momaka. Citavo selo nalazi se u rukama naših saveznika. Iza teškog poraza, što je neprijatelj jučer pretrpio, prošla je noć na sjevernoj bojnoj fronti prilično mirno. Našu smo liniju tijekom noći istočno od Villersa Bretonneuxa pomaknuli nešto unaprijed. Na ostaloj engleskoj fronti osim obostrane topničke djelatnosti u nekojim odsjecima nema šta da se javlja.

30. travnja na večer: Kod uspješnih protunavala, što su ih prošle noći provedli Francuzi kod Locrea, dopremljeno bl 95 zarobljenika. Izim mjestimičnih bojeva na različitim točkama po danu, nije došlo do daljnjih pješačkih bojeva. Daljnje vijesti potvrđuju, da su gubici neprijatelja kod jučerašnjih bezuspješnih navalnih biti veoma teški. Južno od Somme dopremile su naše ophodnje nekoliko zarobljenika. Osim obostrane topničke paljbe nema ništa važnoga da se javlja.

* Talijanski Izvještaj od 30. travnja: Na visoravni od Asiaga sukobilna se naša ophodnja u mjestu Stoccaredu sa brojno premoćnim neprijateljskim odijeljenjem, s kojim se je upustila u boju te ga natjerala na bijeg, iako mu je zadala teških gubitaka. Zapadno od Canove dopremila su engleska i u dolini Orni talijanska odijeljenja nekoliko zarobljenika i jedan bombomet. Naše su prednje postojanke kod Malga Costalunga, istočno od Astaga, suzbiše neprijateljske ophodnje. Na čitavoj fronti obična topnička djelatnost.

„HRVATSKI LIST“ izlazi u naknadnoj nakupi JOSIP KRMPIĆ u Pulji tr. Gustava 1. Uredništvo: Silanska ulica br. 24. — Odgovorni rednik JOŠIP HALIN u Pulji. — Ručno piše se ne vraćaju. Četiri god. nov. Broj 26.796

* Bugarski Izvještaj od 30. t. m. javlja: Makedonska fronta: Zapadno od Prespanskog jezera te kod selja Rape u zavoju Crne bijaše topovska djelatnost otkad dokad veoma Žestoka. U predjeli Moglene, južno od sela Tušin, protjeramo vatrom pojačanu srpsku ophodnju. Južno od Gjevgelija postala je neprijateljska topovska paljba jača. Na desnom brijegu Vardara došlo je do sukoba patrula, kod česa dovedosmo francuskih zarobljenika. Zapadno od Butkovskog jezera protjeramo više neprijateljskih pješadijskih odjela.

* Rat na moru. Wolffov ured javlja: U zapornom području oko Engleske bio je trgovacki saobraćaj naših neprijatelja teško otečen uslijed potopljenja od 28.000 brutto registrarskih tona. Glavni udio na tom uspjehu imade nadporučnik Steindorf. Podmornica, koju je on vodio, potopila je samo u kanalu La Manche 6 parobroda sa 23.000 tona. Svi parobrodi, među njima takodjer dva od 5000 tona, bili su duboko nakrcani i dobro zaštićeni, 3 su parobroda bila sastrijeđena iz dobro zaštićenih povorka. Može se uzeti za stalno, da su sa parobrodom bile uništene velike količine ratnog materijala, od velike vrijednosti za neprijatelja.

* Njemačko-nizozemska pregovaranja. „Lokalanzeiger“ javlja, da se njemačko-nizozemska pregovaranja razvijaju povoljno, tako te se u dogledno vrijeme može očekivati njihov zadovoljiv sviretak.

* Burna sjedinica u pruskoj komori. U pruskoj je komori došlo do burnih prizora radi predloga narodnog zastupnika grofa Spee, da se izbornu reformu odstavi sa dnevnom reda. Protiv tomu se je izjavio zastupnik vlade kaošto i zastupnik neodvisnih socijalnih demokrata Hoffmann, koji je izjavio, da bi u slučaju, da izborna reforma bude skinuta sa dnevnom reda, pozvao vojnike na fronti, neka obustave daljnje ratovanje. Ova je izjava izazvala glasni prosvjed sa strane stranaka desnice. Predlog grofa Speea bio je konačno otklonjen sa 333 protiv 60 glasova. Kuća je za tim započela meritornu raspravu o vladinoj osnovi za izbornu reformu. Vladin je zastupnik predložio sveopće, direktno i jednako pravo glašovanja. Izakako su govorili još nekoji drugi zastupnici, bila je sjednica odgodjena na 1. svibnja.

* Pregovaranja s Rumunjskom. Turski ministar vanjskih posala Ahmed Nasimi je oputovao je 1. svibnja u Bukarešti na dovršenje mirovnih pregovora i na potpisivanje mirovnog ugovora. — Bugarski ministar financija oputovao je 1. svibnja u Bukareštu.

Iz pruske zastupničke kuće.

Berlin, 30. (D. u.) Zast. kuća: Iza početka meritornih debate o prvim trim paragrafima osnove o izbornej reformi, uzeo je riječ ministar-predsjednik grof Hertling te je rekao ovu: Događaji u današnjoj sjednici i živahno uzbudjenje pokazali su, kako je u ovoj kući na svim stranama jako čuvstvo, odgovornosti. No, ja se nadam, da ćemo doći do sporazuma te da će biti moguće naći put, koji će odstraniti razlike u mišljenju. Da se članak 3., u obliku, sastavljenom od komisije za drž. vladu, ne da prihvati, to je prema opetovanim izjavama vlade posve jasno. Ni Lohmanov prijedlog ne vodi do cilja. Plutokratsko izborni pravo promašuje cilj te pooštrava opreke mjesto da vodi do ublaženja. Izborni pravo, kojemu je mjerilo za podjeljivanje političkih prava imetak i dohoci, nije danas moguće i to obzirom na gospodarske одноšaje, kaošto i radi stupnja političke naobrazbe našega naroda. Radi toga ne može vlastiti za plutokratsko izborni pravo. Može se raditi samo o razboritom sveopćem i jednakom izbornom pravu. Način je se moramo držati jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je također, da se poduzmu stanovite mjeru, koje mogu odstraniti radikalne posljedice, koje bi mogle nastati iz sveopćeg, jednakog izbornog prava (odobravanje). Molim, da se uzme u obzir, da je u svim modernim državama to i cilj političkog i socijalnog života, da je u mnogo modernih država u krijeponi jednako izborni pravo, u nekojim državama mnogo opsežnije od onoga, kakvo sadržaje predložena nam zakonska osnova. Moguće je tako

To, što možemo danas provesti i što bi eventualno moglo biti danas ovdje odbito, morat ćemo moguće provesti u kratko doba, za teških potresaja narodnog života, kojih pogibelji danas nemožemo predviđati. Jednako izborni pravo će doći, ako ne danas, to u dogledno vrijeme, doći će sigurno i bez neškog uzdrmanja ili pako poslije teških bojava i toga se sada nabacuje pitanje: Kakvo će stanovalište zauzeti prema tome? Hoćete li sporazum, koji može sprječiti teška uzdrmanja, hoćete li već sada i odustati takve sigurnosne mјere, koje će nas u budućnostištiti od teškog uzdrmanja ili pako hoćete preuzeti na sebe odgovornost za prouzročenje ovih teških uzdrmanja, što naravno nije vaš cilj? — Zast. Heidebrand izjavlja, da i konzervativci drže, da sadašnje izborni pravo treba reformirati. Izjavne zast. Pötscha (centrum) bila je debata odgodjena na sutra.

Političke vijesti.

Mir u kolovozu?

Cio ga svjet teško isčekuje. Osim nekolicine, Ta nekolicina sastoji se iz nekoliko privilegovanih i judoždera, koji nijesu imali, nemaju a niti će imati smisla za muku trpećih ljudi, iscrpljenog čovječanstva, dok sami ne budu prisiljeni, da spasaju ono, što radi njihovih mušica snaša danas cito svjet. Grof Czernin je pred mitom s Ukrajinom i s Rusijom tjesio, neka budemo samo ustrpljivi. A sada, nakon sretne sklopjene mira, svijet se naš nemilo čudi, kako vraga je to moguće, da imamo mir sa Rusijom, Ukrajinom, Rumunjskom, Litvom, Estonском, Finskom... a rat još uvijek traje. Nepriglednih zahiba, koje očekivamo iz Ukraine, i koje nam je Czernin obećavao nemaju, te nema. A bijeda svakim danom sve to veća, nestaća sve jača, očaj beznadniji. I sada, kad se puk otrležnjo od starih obećanja, i kad je uvidio, da u svrhu jepe rječi bila prazna slama, opet ovaj ili onaj ministar, komandant, general obećaje, tješi prema ono: Čekaj magarče... Tako javlja opet "N. R. Courant": Archibald Hurd piše u "Daily Telegraphu": Dizajnem iz izvora najbolje informovanog, da je Hindenburg mučke priznao, da poštreni rat podmornica nije uspio, te da nema ni najmanje nade da bi Njemačka mogla računati na izglađenje Engleske. Dne 1. veljače 1917. tvrdila je armijska zapovijed, za koju je bio odgovoran Hindenburg, da je podmornički rat jedino i najlepše oružje, s kojim je moguće predubliti pobjedi konac rata. Nedavno je govorio Hindenburg s deputacijom socijalnih demokrata, koji su zahtijevali brzo mir; priponinjali su, da socijalni demokrati ne će dozvoljavati dugova, ne svrši li rat u ljetu. Hindenburg ih je osigurao, da će ofenziva na zapadu uspeti. Stajat će 400.000 života, ali mir će se sklopiti u kolovozu. Tako žive Nijemci u novoj nadi, kad je prva, na uspjeh podmornica Iznevjerila: Mi Englez izdržali smo najskrajnje napljanje njemačkih sila; admiraliteta je dopremila u jednom jednom tjednu 200.000 muževa preko kanala, dogadjaj to, koji će uvjeriti neprijatelja, da smo mi ostali gospodari mora. Dalje osigurava Hurd, da je njemački podmornički rat veoma oslabio; isto tako radi nestaće kvalitativnih i kvantitativnih radnih sila i sirovina, kaošto i radi uspješnog uništavanja podmornica, koje je dvaput dječatnije nego prije.

"Patrijote".

Pod tim naslovom priopćuje praški "Venkov" na uvodnom mjestu članak, u kojem veći Strogi sud iznesao je u vojničkom odboru nad grofom Czerninom poslanik Vojta. Rekao je ove rječi: "Grof Czernin je najmanje kadar spominjati izdajstvo, jer je njegova obitelj, porijetom češka, ostavila i izdala narod. Grof Czernin nije bio u službama austrijskog cara, nego njemačkog cara, tako da je i svog cara ostavio". Sličnih rječi nije javnost čula od tog doba, što je u Rusiji bio pronesen sud nad Suhomljinovom. Izreka zastupnika Vojte potpuno je zahvatila situaciju, u kojoj živimo. Patrijote, koji su svakog označavali za veleizdajnika, i koji su na tisuće nevinih ljudi prijavljivali u sudu u imenu austrijskog patriotizma, ti patrijote najednom se pojavljuju kao živali, koji radi u tudjim službama! Prema njima jeste dakle patrijota onaj, koji hrli k Berlinu i podvrgava se tamošnjim diktatima! Napisam već ovdje (i Česi i Jugoslaveni to ističemo! Op. ur.) da mi nikoga ne proglašujemo izdajicama i da ni na koga ne zovemo tamnice, dokle ni na njemačko plemstvo, ali uza sve to smo dužni istaknuti, da to sve, što čini ona aristokracija u ovoj državi, zaslužuje od'čan otklon, jer se ona pri tom igra i sudbinom cijelih naroda! Ona je dala razlog i poticaj svim njemačkim strankama k divljim navorama, kaošto proti kruni, tako i proti slavenskom puku. Nijemci danas revotuju i groze raznim pravcima i tudjom silom. A proti tomu moramo danas odlučno protestovati! To bi nam još manjkalo, da se tudja sila upliće u amošnje odnosaje i da je Nijemci proglašuju za faktora, koji ima odlučivati o tome, što se ovdje ima dogoditi! Ni ratno savezništvo ne smije dati pravo da se nekoja od sudjelujućih država upliće u pravomoć i samostalnost druge države. U savezu su si sve države jednakе i ravнопravne i nijedna od njih ne smije se povisiti nad drugu i drugoj zapovijedati! Tu očeviđu istinu

preokreće patrijotsko društvo iz prave strane na krivu. Hoće, da se naša država u istinu proglaši za saveznika drugog razreda, koji se baš u najvažnijim pitanjima pokorava komandi te Njemačke. To je kratki smisao svih dosadašnjih spletaka i svih dosadašnjih proglaša i rezolucija. Kad vidimo, da na čelu tih patrijota stoji sam blivši austrijski ministar austrijskih posala, grof Czernin, možemo si tek stvoriti predstavu, u kakvim se rukama našlo cijelo vodstvo austrijske politike zadnjih godina. Sjajnimi narodima pruža se otkrićem svih tih zabluda velika zadovoljstvina. (Istaknuto u našem uvodniku od 29. travnja. Op. ur.) Ali istodobno nastaje im dužnost, da se u svom interesu odazovu čim oštrelje proti postupanju onog živilja, koji hće da nas povuče pod tudi jaram, što bi značilo: produžiti rat u beskonačnost i iscrpanje svih naroda sve do skrajnosti! A istodobno užasnu germanizaciju i centralizaciju. A tomu se moramo iz svih sila oduprijeti. Predsjedništva "Češkog svazu" i "Jugoslavenskog kluba" učinše već u tom pogledu uspješan početak svojim poznatim nastupom pri ministarskom predsjedniku... Opetujemo, da bi nam cijela ta komedija spletareva austrijskih patrijota bila potpuno ravnodušna, jer otkriva pred cijelim svijetom sve do posljednjih sitnica slabocene ove države, kad se pri tom ne bi radio i o našoj koži. A nju moramo braniti. Ne smijemo dozvoliti, da se naša krv i naš imetak iskoristi za posveta tuđe interese, a također proti nama! A za to se treba postaviti spletakama plemićkih patrijota što najodlučnije na otpor!

Ubogi Mađari i Wilson.

"Jugosloven" donosi iz švicarskih novina: Iz New-Yorka javlja "Timesu", da je 27.000 američkih državljanina mađarske narodnosti odnalo predsjedniku Wilsonu rezoluciju, u kojoj ga uvjeravaju o svojoj lojalnosti do Udrženih država i za vrijednost ponudi državu meksikanske vlade napram Mađarsima od početka rata ovamo. Ova rezolucija odsidruje formalno njemačkog cara, njemački militarizam i sav njemački narod, koji podupire njemačku autokraciju kod izvadjanja njemačkih ratnih ciljeva te izražuje potpuno pouzdanje u pobjedu američkih načela. — Rezolucija, molj nadalje gospodina Wilsona za potporu u težnji mađarskog naroda, da se oslobodi od "pužasnog blaženja sa strane Habsburgovaca" i za "nezavisnost Mađarske". — U svoj političke poznavaju Mađari nikakvih obzira. Da si osiguraš za svaki slučaj također sklonost sporazuma, pozivaju Wilsona na pomoć u njihovom koju za potpunu nezavisnost! Ova politička finta bit će i drugim vodećim mađarskim političarima dobrosila. Oni sklapaju savez s Bogom i s vragom, samo da Mađarska ostane čitava, ali zaboravljaju kod toga, da mađarski narod možeigrati onaku ulogu samo u dualističkoj državi, u kojoj zna spremno izrabljati svoj položaj, da je njegov udes ovisan o samoj državi, i o sistemu, koji mu je priznao prava, koji taj narod po pravednosti ne bi smio da imade. Zaboravljaju kod toga, da bi u demokratskoj Europi bili peto kolo na vozu. I taj narod, koji živi od milosti, dobrote i dobročudnosti podredjenih mu naroda, kojemu je baš dinastička omogućila njegov privilegovan položaj u državi, imade sinova koji na uzdarje hoće da ruše pri estolje one kuće, koja mu je pribavila ugled na svijetu, a to rade ne iz iskrenih namjera, iz uverenja, već radi sto uspješnijeg političkog spletarenja. I Mađari se tuže, da su llačeni... Difficile est satiram non scriberet!

Iz slovenskog svijeta.

Cesi i "preudešenje Austrije". "Narodni Listy" osvrćujući se na Seidlerov natječaj o "preudešenju Austrije" pišu: Taj nadomestak ("Ersatz") samoodredjenja naroda jeste valjda najbijedniji od svih austrijskih ratnih nadomestaka. Narodi podjarmjeni centralizmom i dualizmom kliču za državnom samostalnošću i političkom nezavisnošću, a gospodin Seidler podaje — krajsko uredjenje, najograničenju to autonomiju u podvrženim narodnim, kulturnim i gospodarskim pitanjima. I prije rata odbijali su potlačeni narodi, misli "socijalno-demokratskog" patrijote Rennera. A sad, kad se iz užasne katastrofe svjetovnog rata podiže nova Europa, i kad se iz potoka krvlji radja sloboda naroda, imali bismo se zadovoljiti Seidlerovim "preudešenjem Austrije"? Uzaludni su svaki takvi pokušaji. Zastupnik je Kalina opet proglašio u vojničkom odboru u ime češkog zastupstva, da je češko-slovački narod spremna da u budućnosti sam po slobodno izabranim zastupnicima vasičjelog naroda odlučuje o životu i dobru svih svojih pripadnika". A to je moguće samo u samostalnoj (jedna riječ zaplijenjena) češko-slovačkoj državi. Hoćemo da budemo ujedinjeni u svojim historičkim granicama. (Opet nekoliko riječi zaplijenjeno). Svako drugo rješenje najodlučnije odbijamo.

I češko-a svijeta. Uzajamnost češko-jugoslavenska nije se ograničila samo na zajednički rad političkog vodstva jednog i drugog naroda, nego se brojnim izljevima jednog i drugog naroda daje oduška međusobnim simpatijama, a opet obostrana štampa nastoji da se češki i jugoslavenski

narod međusobno upoznaju i tako sjedine na kulturnom polju, kaošto se sjediniše na polju političkom. U nedjeljnju broju "Narodnih Listy" piše dr. Fran Nešić o slovenskoj "Družbi sv. Cirila i Metoda" u Ljubljani, u političkom pregledu govori se o predavanju Ivana Cankara u Trstu a cijeli je literarni prilog posvećen jugoslavenskoj literaturi u češkom prijevodu. Prilog nosi naslov "Jugoslavenski broj I.", te se prema tomu može i očekivati, da ćemo i u dojdućim nedjeljnjim prilozima naći izbor iz naših literarnih radnika. Na prvom mjestu nalazi se I. dio pjesme Iva Vojnovića: "Vox clama in ansoda posvećena uspomeni Lava Tolstoja, prevedena od J. Hudca, zatim prevod J. K. Strakatog Ivan Cankarovog: "Petra Klepca" (iz knjige "Podobe iz sanja"), prevod Zdenke Haskové Nazarovog "Exodus", Zupančičeve "Podobe" i Albrechtov "Slutnje pomlad", prevod J. Hudca "Grube sile" od Bože Lovrića, te prevod prof. Fr. Sedlačka Katalinić-Jaretove "Pjesma raka" i Velimirovićevog "Junaka", "Gruba sile" od Boža Lovrića i "Pjesma raka" od Rikarda Katalinić-Jaretova bila je pisana kao original za "Narodni Listy" dok ostalo izabrano iz raznih zbirk. Ne možemo i preporučimo ujedno kojem god našem većem i uvaženijem listu, da naš narod upozna s nekoliko prevoda iz češke književnosti. — Sve će češke stranke manifestovati dan 1. maja, te prema tomu neće u srijedu 1. maja izati u Pragu nijedan večernji niči popodnevni a u četvrtak 2. maja ni jedan jutarnji list. — Pljenjska "Nová Doba" priopćuje proglašenje proslavi 1. maja u sedam jezika i to: "Češi dělnici!" — "Drugovi Hrvati i Srbi!" — "Slovenski delavci!" — "Towarzysze Polscy!" — "Colleghi Italiani!" — "Deutsche Arbeiter" i "Magyar Munkások". To su natpisani na proglašima, dok konac svršava: "Živila solidarnost i sloboda radničkog razreda, živila sloboda svih naroda svijeta!" — Jedino češki centraliste, ti p. češki socijaliste, koji slijede "befel" odozgo neće proslaviti dan 1. maja sa ostalim češkim drugovima.

Iz Rusije. Rusija se raspada. Ne znamo, da li imamo pod naslovom "Iz Rusije" govoriti o današnjoj Lenjnovoj Rusiji, osakačenoj i rasčlepanoj na bezbroj malenih država i država, ili pak o bliskoj ruskoj carevini, kako to čine praški "Narodni Listy". I najpovršniji čitač dnevne štampe i nepazivljivi motrilac dnevnih dogodjaja osjeća, da za Rusijom nije još sve svršeno, da se tamo prilike još nijesu uređile ni definitivno ustalile te da je potrebno očekivati nove dogadjaje, nove promjene i popravke granica. U današnjoj Rusiji vlada još uvijek Lenin. Maksim Gorki opisuje ga u svom listu ovako: Lenin se smatra revolucionarnim Napoleonom te dovršuje sada propast Rusije. Lenin je čovjek bogatih duševnih sposobnosti i kroz 25 godina borio se u prvim redovima za pobjedu socijalizma. U međunarodnoj demokraciji je Lenin jedna izmedju najvećih i najistaknutijih pojava. Kao govornik i vodja imade sve potrebne vlastitosti. Naroda ne poznaju; nikada nije živio u njemu, poznata ga jedino iz knjiga. Instinkte je radnika kario podpaliti k činu. Radnik mu je samo ono, što je slično tvorničaru. Ali pita se: Zar je moguće u sadašnjim prilikama iz tog materijala sagraditi političko društvo. Nipošto ne, nel. Zašto dakle taj pokus? Ta najzadaj se mora ipak izjaviti... Zanimivo je upoznati čućiculom vitac Leninovog tajnika Radeka. Rodom je iz Galicije. U gimnaziju je isao u Tarnovu. God. 1903. bio je zaposten u uredništvu socijalnog "Naprzoda", gdje se nije dugo održao. Godine 1914. bio je u Curiu, gdje se prvi put sastao s Rusima, ali se držao ipak daleko od njih jer sam nije bio vješt ruskom jeziku. Za vrijeme revolucije god. 1915. bio je Radek Söbelson národní demokratski agitator; u to doba je već dobro vladao ruskim jezikom. Kad se započela sadašnja russka revolucija, uspeo se Radek na površinu kao osobni tajnik Lenjnov te je postao ravnatelj petrogradske brzopavne agencije. Sada ima 35 godina.

Hrvatsko izborni pravo i Mađari. Od jednog uglednog unijenista i pristaše koalicije prima osječki "Jug" odulji članak, iz kojega vidi: Proteklo je već četiri mjeseca, kako je hrvatski sabor prihvatio izbornu reformu, a sankcije još nema. Isprva se to ispričavao sa silnim dnevnim poslovima onih najviših. Poslije se uvijek uvjeravalo, da će sankcija svakako doći, i da će doskora uslijediti. Tako se bar govorilo za umirenje javnosti, dok se potajice govorilo o stanovitim zaprijekama. Naša javnost već se odavna naučila na to, da ugarska vlast sasvim protiv duha i slova nagodbe odlučuje o tome, hoće li se koja hrvatska autonomna zakonska osnova podastrijeti kruni na predsankciju, nu redovito je svaka zakonska osnova, koja je po hrvatskom saboru u bitnosti nepromičenjeno prihvaćena, dobila i sankciju krune. Ali to, da jedno te isto ministarstvo dozvoljava predsankciju, a zapriče sankciju jednog autonomnog zákona, uveo je u praksu Wekerle. Prije deset godina on je to učinio sa zakonom o međusobnosti sudaca, a sada i sa izbornom reformom. Ovaj puta smo imali ipak bolju preču. Naša javnost je barem doznala razlog, zašto se izborna reforma ne

predlaže sudja, V izbornu sankciju stanovište nemoguće biti dodati, da imaju vlastna ravnopravni i imaderni ugarski pravo g javljenje, kako na posla i izjavu nari opština gospodarske slobode užimanje naroda i novi u svakog trenera ziranju nasim Šivo vili! Ž Kanfan potopljeni nabaviti sto je 40.000 mjereno prisiljeni unaprijed teljima ramo i tiskarski li se u hrvatski janje; naših taktike vrijepr. Maribo grätz Kranjski i sveta p. p. r. dne 2. se u Pa Raspravstva, p. daju moguću izasljanje. P rice dr. doktor rečkoj vale s djanstvom pana. Nijemci ljube p. još iz skim područje Madžarski dati, koj po Sinoc je koja se deset p. učinila, dobila ne će, čeka, štijeca m se put bez cilja

Cetvrtak 2. svibnja 1918.

predlaže na sankciju. Bivši ugarski ministar pravosudja, Vaszonyi, razložio je u ugarskom odboru za izbornu reformu, što se od Hrvatske traži, da do sankcije dodje, te je taj odbor odobrio ministrovo stanovište, prema kojemu se traži za nas posvema nemoguća promjena našeg zavičajnog prava. Moramo biti doduše bivšem ministru zahvalni, da sada barem znamo na čemu smo. Nu način, kojim se to dogodilo, da jedan funkcionar ugarske vlade, kojega se Hrvatska ništa ne tiče, raspravlja o tome u jednom odboru, koji nema prava niti u zajedničkim, a kamo li u hrvatskim stvarima nešto kazati, to je bezdvojno nagodbena povreda prvoga reda. Imademo li proti takovom postupku ljepek? Mi držimo da imade. Unioniste tvrde, da je po nagodbi Hrvatska ravnopravna sa Ugarskom. Prenesimo ovu ravnopravnost u praku. Mađari jednostrano uplovili i raspravljaju o našoj izbornoj reformi, dokle imademo i mi Hrvati isto tako pravo raspravljati o ugarskoj izbornoj reformi. Pisac predlaže, neka se hrvatski delegati u Budimpešti odlučno zauzmu za pravo glasa Rumunjaca, Srba, Slovaka i ostalih podjarmjenih naroda u Mađarskoj. — To bi bilo sva kako najpametnije.

Domaće vijesti.

Kanfanar za Jugoslaviju. Ovih se je dana otvorila „Jugoslavenskom klubu“ u Beču slijedeća izjava općine Kanfanar. Potpisani općinari općine Kanfanar, izmučeni pod teretom tudića gospodstva i nasilja, te svijesni nužne borbe za slobodu i samostalnost naroda svoga, ovime oduševljeno pozdravljamo mirovno nastojanje našeg miroljubljivog cara i kralja Karla I. i apoštolsko uzimanje sv. Oca pape Benedikta XV., da se medju narode povrati pravedan mir na temelju narodnog načela i samoodređenja naroda, te se na jednodušenje priđužimo jednodušno stavljanju, zastupanjem no vodjama našim u svibanjskoj deklaraciji „Jugoslavenskog kluba“ u Beču, tražeći ujedinjenje našeg trenutnog nareda od Mure do obale bučnog Jadra u samostalnoj jugoslavenskoj državi, organiziranoj na širokoj demokratskoj podlozi. Borecima našim u „Jugoslavenskom klubu“ kličemo: Neustrašivo naprijed do pobjede! Nared je uz Vas! Živila samostalna jugoslavenska država! U Kanfanaru, dne 17. ožujka 1918. — Slijedi 1757 potpisa.

Da spriječimo obustavu lista bili smo prisiljeni nabaviti si papir uz svaku členu. Vagon papira, sto je prije rata stojao 2700 kruna, stoji danas 40.000 kruna. Tlme su troškovi naravnih nesurazmjernih sa prihodima našeg lista. Radi toga smo prisiljeni poskupiti naš list za 4 fillira. Od nedjelje unaprijed stajati će naš list 16 fillira. O našim čitateljima ovise nadaljnje izdavanje našeg lista. Mi moramo računati sa još daljnjim poskupljenjem sviljarskih potrepština, u prvom redu papira. Bude li se uvažilo naše nastojanje, da spasimo jedini hrvatski list u Istri, bit će nam omogućeno ustrandjanje; nećemo li naći potpore i pripomoći sa strane naših čitatelja, postat će i „Hrvatski List“ žrtvom taktike iscrpljenja neprijatelja monarkije.

Medjogradski telefonski saobraćaj koji je za vrijeme slabog prometa (od 7 sati pr. p. do 9 sati pr. p.) pripušten od Trsta i za Trst, političke kotare Maribor, Ptuj, Celje, Rann, Gonobitz i Windischgrätz te za ove pol. ktere pak sa Koruškom, Kranjskom i Tirol dozvoljen je od sada u nedjeljama i svečaćnim danama takodjer za vrijeme od 1. sata pr. p. naprijed.

Skupština hrvatskog učiteljstva Istre. Cetvrtak dne 2. svibnja, t. g., u 9 sati u jutro, obdržavat će se u Pazinu skupština hrvatskog istarskog učiteljstva. Raspravljat će se o materijalnim prilikama učiteljstva, pa se prepriča, da svi učitelji (ce) osobno dolju na skupštini. Samo tamo, gdje to nije nikako moguće, radi prometnih poteskoča, neka se izaslanici izaslanici.

Prigodom imendana Njezinog Veličanstva cesarice držao je dne 27. aprila t. g. presvjetli biskup dr. Pederzoli, asistiran od cilog kaptola, u potrečkoj bazilici pontifikalnu misu, kojoj su prisustvovali sve civilne i vojničke oblasti i brojno građanstvo. Mjesto bijeće bogato okićeno zastavama.

Potpore bijeguncima u zemljama krunе sv. Stjepana. Ah, blažena Mađarsija! K njoj se ujeću sada Nijemci u pomoć, no mi već znamo, kako Mađari ljube pripadnike drugog naroda. Imademo iskustava još iz dobe, kad su naši bijegunci tumarali po ugarskim ravnicama, a oni, koji se i danas nalaze u području krune sv. Stjepana, ili kako oni hoće sretne Mađarsku, site Hungarije, ne uživaju niti onih blagodati, koje uživaju bijegunci u ovoj nesretnoj državnoj polovici, koja hoće, da se naziva Austrijom. Sinoć je bio ponovno u našoj redakciji otac obitelji, koja se nalazi na Sušaku. Nakon što je obitelji deset puta molila na razne strane, te sve potanko učinila, kako su nalagali posljednji propisi, nije dobila ništa. Ljutine putuju iz uredu u ured, nikako neće, da se u ne mijesha, a bijegunac neka samo čeka, što je slavnom uredu do toga, da bijegunačka djeca nemaju što jesti. Austrijo-Hungarijo, koliki se put nadaš još prevaliti u tom vrludanju i lutjanju bez cilja?

"Matica Hrvatska". Kao redovita izdanja Matice Hrvatske za godinu 1917. (III. koj) izašle su ove knjige: 1. Krsto Pavletić: Život i pjesnička djela Franje Markovića. Str. 239. Ilustrovano (8 slika). Fotografirao prof. D. Szabo. Potanka i kritična monografija o životu i radu velikoga hrvatskoga pjesnika i filozofa. 2. Mirko Jurkić: Iz Završja. Crte i priče iz zapadne Bosne. U dešet pripovijedaka ocrtan je prvi put u hrvatskoj knjizi život i običaji, srce i duša našega svijeta u krajevima zapadne Bosne. Ilustrovao je djelo Gabriel Jurkić (16 slika, jedna, naslovna u bojama: Selo u Završju). Str. 253. Knjiga je nagrađena iz zaklade Dušana Kotura za godinu 1916.

3. Josip Kosor: M. i me. Pripovijest. Str. 175.

4. Dr. Fran Bubanović: Slike iz Kemije. Str. 240. Ilustrovano sa 57 slika. Nagrađeno iz zaklade Ivana Nep. Draškovića za godinu 1916. — Ova izdanja za godinu 1917. (III. kolo), od četiri knjige dobivaju članovi prinosnici za K 8.—, od čega otpada K 6.— za članarinu, a 2 K za otpremu, poštarinu i u ime poraslih troškova. Uvez za sve četiri knjige III. kola zapada K 7.—. Kako se iz toga razabire, izdala je „M. H.“ za godinu 1917. četiri lijepa knjige, te je dužnost svakog rodoljuba, da se kod iste učlan. Ne bi smio izostati nijedan naš radnik i omladinac, a da od inteligencije i ne govorimo. Uz nisku cijenu od K 8.—, — uračunavši i poštarinu — dobije se 4 poučne i zabavne knjige. Uprava našeg lista u ul. Čenide br. 2, prima članske svaki radni dan od 5—7 sati popodne, kao što i dr. Ivo Zuccon, odvjetnik u Puli. Poželjno bi bilo, kad bi se u užim kugovima zauzele među radničkim naši omladinci, te popisali one, koji se žele učlaniti. Kod toga se ima točno zabilježiti име, prezime i obitavalište novog člana, i utjerati svotu od K 8.—, te naknadno dostaviti imena novih članova upravi našeg lista, odnosno dr. Ivo Zucconu. Poslo su knjige već iznale, molimo one, koji se kane učlaniti, da se predbilježe još tektoni ovog mjeseca, pošto ćemo početkom mjeseca svibnja otpočeti imena članova. Za one, koji stanuju izvan Pule, dostatno je, da posalju svotu od K 8.—, naznačivši na položnicu ispod svojeg imena: „za Hrv. Maticu“. — Nadamo se, da ćemo i ovđe naći naši odziv naših rodoljuba, koji će najviše koristiti samim sebi, crpeći iz korisnih knjiga proučijetu i izobrazbu.

Naše stvari. Talljanu, Nimeu, — Grku i Englezu, — Španjolcu, Francuzu — i samom Kinezu; — najveća je slava — najveća je dika — maternjekog ljubit — blatki glas jezika — pjeva naš istarski pjesnik, ali malo si je Istrana te riječi učijepalo u srce. Svaki, bio on Mongol, ili divlji ljudi — žder iz Afrike, ponosi se svojim imenom i plemenom. Divlja se plemena među sobom tuku, da se pokaže koje je jače i da si tako jedno pleme osvjetia ime i prodiči onaj dialect illi narječe, kojim govori. Talljan je Talljan, Nijemac je Nijemac, a što kažemo našem čovjeku, koji bi sve radje bio i svačim se radje prodičio, nego svojim portjetom. Sto da kažemo onome, koji se svog jezika srami, koji se boji otvoreno istupiti na svakom mjestu za svoj jezik? Kako da nazovemo tog nesvjjesnog Hrvata, iog militavog Slavena? Nevoljnikom! Ta kako, da ga drukčije i zovemo! Krivo bismo mu činili, kad bismo mu rekli ništirija, jer je to ipak dobročudan, pošten, divlji čovjek, koji ne bi ni musi učinio ništa zla. A taj dobročudan čovjek, kad pristupi prag uredovne zgrade, pivu besedu, koju progovori, progovorit će talljanski. Instinktivno osjeća, da tamo, u tom uredu nema našli ljudi, pa on, i ako mu haljina ođeje, odakle je i to je, moli, pita — talljanski. I to onom izlamanom talljanštinom, da mu iz svakog sloga, što plašljivo izriče, poznada talljanski govori na silu, da ne može i ne zna, ali iz straha, da ga tu ne odbiju, moli talljanski. Ljudi i udite ljudi! Imajte ponosa i svijesti! Znajte, da je prošlo doba, kad se na vaš jezik pijuvalo, kad se ga nazivalo „ščavinski“. Znajte, da su nas naši protivnici počeli sada u r'tu štovati, ali ne zato, što smo se možda pokorno priplazili k njihovim stolicama i molili ih u njihovom jeziku, nego su nas počeli štovati za to, što smo im pokazali zube. Sjetite se, da nas je deset milijuna, koji, govorimo tim jezikom, da imamo gore braču Slovence, pred čijom snagom i ustrajnošću ježi se kosa njemačkom narodu, sjetite se, da tim istim jezikom govori stanovništvo bogate Hrvatske, da tim istim jezikom tjesni srpska majka svoje čedo, čedo naroda, pred se čijim junaštvom klanja vašcijeli svijet! A sjeti se onda ti, maleni istarski seljače, da sličnim jezikom kao i ti govoriti još 180 milijuna ljudi na svijetu, da je to veliki slavenski svijet, čijim si ti nepoznati, članom! Toni svijesni i tim ponosom stupaj u ured i zahtijevaj, da se tvojim jezikom govoriti. Ne zna li činovnik, da govoriti tvojim jezikom, sramota je to njegova a ne tvoga! I na ulici, u trgovini, u tramvaju, kamogod dodješ, prvi jezik neki bi bude onaj, kojim te je majka tvoja učila, da se molis Bogu! Jedino tako će te štovati drugi, tako će onda početi, da štuju i tvoj narod i tvoj jezik, kad budu vidjeli, sa kakvim ponosom govoriti ti svojim jezikom, i kako ti voliš svoj narod, to jest sve one, koji tvójim ježikom govere! Tvoj jezik i besjede, s kojima te, dok si još bio

dijete, tetošila majka, nek ti budu svete! To nek bude tvoje evandjelije, i onaj, koji ne će, da stuje to tvoje evandjelje, znaj, da je tvoj neprijatelj, a ako ti se u svojem jeziku mazi, mazi ti se samo za to, da te tim lakše prevari! Dakle, znaj, da si jak, da imas mnogo braće, znaj da si Hrvat, kao Hrvat Jugoslaven, to jest uži brat Slovencu i Srbu, a kao Jugoslaven, da si Slaven, to jest suplemenjak, daleki rođak ostalim Slavenima: Cesima, Rusima, Poljacima i drugima! I štuj svoj jezik, kao znak svoga plemena, ljubi ga i svakom, zgodom govoriti svojim jezikom!

M.

Dnevne vijesti.

Cuvajmo svaki pedalj svoje zemlje. U posljednjim decenijama došlo je vrlo mnogo naših seljačkih posjeda u tudjinske ruke. Nitko ne sumnja o tom da se time naš položaj kao naroda slablji, a gradovi se puni svijetom, koji sa sela bježi u grad. Nestaje patrijarhalnog načina života, ruši se obitelj. Moderni industrijalizam donosi sa sobom sve loše strane života tvorničkih radnika, a s tim i socijalnu nevolju. Cini se, da će poslije rata naš narod doživjeti još veća iskušenja i da ćemo imati borbu, u kojoj ćemo morati braniti svaki pedalj zemlje od tudjinske najeze. Probudimo se dakle prije, nego što bude prekasno i čuvajmo grčevito svaki pedalj svoje zemlje. Jačajmo svoj narod, pomozimo srođadi naših ratnika, jer na njima se osniva naša budućnost. Poduprimo izdašno akciju „Srednjeg zemaljskog odbora za zaštitu porodica mobilizovanih“, koji spašava budućnost budućnosti naše, jer ako ikada, sada je kucnuo čas, koji je odlučan za naš budući narodni razvitak. Samo u svoju snagu smijemo se uzdati, samo ako budemo dovoljno jaki, dočekat ćemo lješku i bolju budućnost. („Jug“.)

Velika manifestacijska skupština u Postojni. U nedjelju će se dne 5. svibnja obdržavati u Postojni u hotelu ugarske krunе manifestacijska skupština za južnoslavensku ideju. Nastupit će od narodnih zastupnika dr. Korošec, dr. Pogačnik i dr. Vladimir Ravnihar.

Velika skupština na Bilećkom. 12. će se svibnja u 3 sata poslije podne obdržavati veliki narodni sastanak na Bilećkom. Govorit će predsjednik južnoslavenskog kluba dr. Korošec, zastupnik dr. Benković i jedan zastupnik iz Hrvatske. Sastanak će na hrvatsko-štajerskoj mediji biti manifestacija za svibanjsku deklaraciju Slovenaca i Hrvata i za samostalnu i slobodnu južnoslavensku državu.

Novine za austrijsku demokraciju. Praški „Vekov“ je saznao da u Beču izlaze od nedavna jedne novine, koje ne dolaze u javnost. Primjeri su rezervirani samo za visoko plemstvo i finansijske krugove. U listu suradjuju članovi velikaške kuće, a svrhu lista je razložio grof Thum-Salm. U prvom broju su izašla objašnjenja Czerninovog govora te izjava, koju je namjeravao dati u delegacijama. Ova je naravno sada za javnost izgubljena.

Pomilovanje političkih osuđenika u Bosni po vodom kraljicu Imendanu. Službeni „Sarajevski List“ donosi ovu vijest: Povodom imendana Njezinog Veličanstva carice i kraljice Zite, premiloslovno je oprostilo Njegovo carsko i kraljevsko apostolsko Veličanstvo car i kralj Karlo ostatak kazne 29 osoba, koji su osuđeni radi veleizdaje, a to su: Stevan Bošić, Svetozar Zrnić, Atanasija Krstić, Stevan Nikolić, Božidar Zečević, Andrija Urošević, Risto Stefanović, Jovan Popović, Miloš Gjuranić, Dušan Subotić, Petar Božić, Vukašin Babunić, Simo Mirković, Damjan Gjurica, Vojin Panić, Ranko Rankić, Petar Milošević, Jovan Erić, Milan Jovanović, Božo Radulović, Jovo Bahgjur, Vasilij Ivanović, Milan Ivezić, Ignatije Vidović, Nikola Kašić, Milovan Zarić, Perko Marković, La ar Marković, Mihajlo Ilić. — Istim povodom najmilostivije je odobrava custodia honesta desetorici osuđenika i to: Maksimu Gjurkoviću, Nikoli Jovanoviću, Ognjilu Dujanoviću, Savi Cupoviću, Vladimиру Makiću, Miljanu Božiću, Mihajlu Petroviću, Iliju Petroviću, Radomiju Blažiću i Aleksi Gjurkoviću.

Pritužba dr. Lampeta. „Slovenec“ javlja: U posljednje se vrijeme govori, da je dr. Lampe tužio svoga kneza-biskupa opet na dunavsku upravljaturu. „Slov. Narod“ je o tom i jasno pisao, a msgr. dr. Lampe nije nigdje ništa dementirao. Saznaje se, da pristase sadašnjega državnog odbora s tom pritužbom agitiraju među ljudima, da će naime dr. Lampe ukloniti kneza-biskupa. Iz drugih krajeva dolaze iste vijesti o agitaciji, da će naime dr. Jeglić otići za tri dana, kao nekada i dr. Kuhn. Iz svega se dakle razabire, da je pritužba dra. Lampe fakat. Pobliže je ne poznamo, ali samo to znamo, da će se dr. Lampe s njom jadno sfrigati. Nesebičnoga i do samozataje požrtvovnoga i narodnoga rada kneza-biskupa ne će izbrisati ni podvale o veleizdaji, liberalizmu ni franzuzanstvu — uopće nikakva izmišljotina, koja nikne u evoj Lubanji. Rimski kurija, uostalom nije kranjski zemaljski odbor.

Praksa. Slaveni su teoretičari, Nijemci rade samo u praksi. — Ruski pjesnik i pisac Vladimi

G. Korolenko izdao je knjigu o padu carizma. Nijemci su zadovoljni s onim dijelom knjige, gdje auktor prikazuje i oštvo kritizuje ruske prilike za vrijeme carizma, cara, dvor itd. Tu Nijemci auktora hvale, kuju ga u zvijezde i proglašuju pravim pjesnikom. Nabrajaju njegovo pravdojublje i dobar značaj. Ali čim zauzme svoje narodnosno stajalište u svjetovnom ratu — ajoj! Odmah nestaje njegove slave, nestaje simpatije, pobudjuje razočaranje, pa makar bio on pisac tako velik i ozbiljan pjesnik kao što je Vladimir G. Korolenko ili pisac Gorki. Ali za to su sentimentalno mekušasti Nijemci pri usponeni na pokojnog Tolstoja. Ta jasno jeste. Njihovo uđivanje nelite Tolstoju kao pjesniku i umjetniku, nego u većoj mjeri kao vjerskom mudracu i socijalnom sanjaru „trinajstom apoštolu“, graditelju carstva božjeg na zemlji, branitelju sudobosne i kobne ideje, „neotporovati zlu“. Njegovu su nauku u obilnoj mjeri, kako piše „Slovenec“ inkasovali Nijemci već odmah u kaosu druge revolucije, a plod te nauke pobirali su u obilnoj mjeri pri sklapanju mira u Brestu Litovskom. Ali sami ne žele Jukusa Tolstojeve nauke, jer duši njemačkog naroda nije ništa tako daleko kao čista idealna, skoro previše kršćanska nauka Tolstoja. Kad bi bio Lav Tolstoj doživio ovaj svjetovni rat i kad bi bio živio u Berlinu, kladimo se, da bi bio dovršio u Spandavil i završio „Slovenec“. E šta ćemo! Nijemci, pa Nijemci. Ali ideju Tolstojeve nauke i rusku revoluciju shvatice samo u teoriji. U tom slučaju su izigrani praktičari Rusi, „uhajice rata“.

Izgon Čeha iz Ugarske. Češki listovijavljaju, da je ugarska vlada naredila izgon većeg broja Čeha iz Ugarske. Odluka glede izgona pozivlje se na panslavističke spletke. Češki će se zastupnici u toj stvari obratiti na austrijsku vladu. Najdemokratija vlada najdemokratičnijeg naroda na svijetu postigla je rekord!

Obustava tjednika „Samostalnost“ u Osijeku. Ban je izdao naredbu kojom zabranjuje daljnje izloženje i raširivanje lista „Samostalnost“ u Osijeku, bitući da način pisanja toga lista ugrožava državne interese ratovanja.

Rat i glad. Nijemci su digli kuku i miotku. Zadimivo jest, da su tek sada podeli osjećati taj rat, dok ga mi ved odavna osjećamo. Nestasica, koju se pojavila u njemačkim krajevinama tek sada, traži već godine kod nas svoje žrtve. Neka se popitaju na otocima, kako su proživjeli godinu 1916. i dobit će pravi žalosni odgovor. Ali mi mislimo, da ova krika i vika ne dolazi njemačkim nacionalistima. Bilo bi opravданo doduše kod nas, ali ni na koji način kod njih. Tko je zapravo u Austriji želio rat, tko se je veselo prvi put ratnim dantima, tko je slavio taj dogadjaj odmah iz početka? Njemački kanceler Bethmann-Hollweg označio je taj rat njemačkim ratom, a svaki Nijemac znade, da se danas boriti za njemačke interese. Da je taj rat bio slavenski ili jugoslavenski rat, mi bi skupavali od gladi ali bi namernikom sutjeli. Bili bi junaci takodjer u gladovanju! Ali njemački nacionalisti, koji su bučnim iskazima proslavili taj rat, koji su se njemu radovali, koji vide u njemu jedino sredstvo, da prevedu onu misao: „Deutschland, Deutschland über alles“, nemaju danas prava, da se priljužuju, ako su im prazni želuci. Nitko im nije nametnuo ove patnje — htjeli su je sami. Njemački rat — njemački glad! Lako je voditi onomu ratu, koji zaslužuju milijune i ostaje u sigurnom zakutku lza

Dve smrti.

Prodje li pokraj nas sprovod ili projure li mimo nas crna mrtvačka kola, retko koji od nas nesvesnili prolaznika, zadržanih u tragik vlastite sudbine, oseti pri tom nešto intenzivnijeg, nego li da projure obična tvorničarska kola sa šifonima ili sodovnicama. A ipak u onom lesu u mrtvačkim košima leži umireno ljudsko biće, koje je dovršilo svoj put ovde, a sad se spremi na otopčinak i večno sjedinjenje s majkom prirodom, koja ga na svet izdala.

Ali smrt nas jače dirne, umre li neko, ko je na svom zemaljskom putovanju bio u užem dodiru s nama, umre li član naše obitelji, prijatelj ili rođak, te onaj, od kojeg smo očekivali kao ljudi i kao prijatelji jednog plemena, da će nešto učiniti, što će biti od nekog zamašaja za vascelo čovečanstvo, za pleme, kojemu je pripadao ili za kraj, gde se rodio, gde je živeo i radio. Svet — večni rad — ne voli čoveka, voli samo njegova dela; te ocenjuje čoveka prema delima, koja je stvorio. Odje li čovek iz ove lepe suzne doline u ono večno nepoznato, a da ovde ne opravi ništa, brzo ga nestaje iz misli onih, koji ostadoše, pa makar bio on velik čovek i još veći duh.

Nas ovde, u severo-istočnom delu pujskoga kotara dirajuće osobito u poslednjim danima dve smrti: medicinara Ante Brigića i učitelja Benjamina De Prata. Najteže se svagde oseća gubitak najpotrebitijih. A oni bijahu u našem kraju najpotrebitiji.

Ne znam, da li je to tragedija naših mladih školovanih ljudi, da umiru, pre nego započnu živeti i delovati, ali tu su primjeri Maroti, Brigić, koji ne stade još pre, nego li se postaviše na vlastite noge, De Prato pak odmah na početku svog krajkofrajinog delovanja. A mogu još više kazati: Ostali sledi... Ostavljam našim sociologima, da ispitaju, koji su uzroc tojne, da li u nezdravom i nenaravnom načinu djačkog života; u lošim školama ili pokvarenosti današnjega društva. Po mojem mišnju bit će jedno i drugo i treće. Fakat jeste, da narod ovde dospad od svojih školovanih ljudi nema ništa. Dok se jedan ignezdio negde u devetoj zemlji, beži drugi i treći

fronte. Ali na sve vješke ne mogu podjarmišeni narodi, da nadomeščaju gospodare, na fronti! Došlo je doba da ovi gospodari doznaju sami, što je rat. Radi toga toliko njemačko nacionalističko biće, radi toga toliko prijetja i toliko otkaza vjernosti! Mi se već odavna borimo za mir, za svesopćenje, a da su onda složno s nami istupili i Nijemci i Madžari, bila bi već odavna ostvarena naša želja, bili bi izbavljeni iz nevoja rata, bili bi suvišni sastanici i prosvjedi u „Deutschböhmen“, u Koruškoj, u Štajerskoj Md. Sadačaju je nešto stanje posljedica politike njemačkih i madžarskih ratnih lucaka; koji su u savezu s ostatim imperijalistima svijeta skrivali taj rat i kasnije sprječili sklapanje siveopćeg časnog mira. Traži li njemački narod krvice svojih bijedi, neka se ne dade zavaravati i zlorabljati, kako se je dao u početku rata: Da su gladni, to ne je krivo njemačko nacijalistička politika i vjerno savezninstvo sa Madžarima, koji za njemačke prijatelje imaju obilato slatkih i žvučnih riječi, ali niti kilograma brašna. Da su Slaveni imali odučenu riječ u Austriji, imali bi danas čestan i retan mir. Mjesto toga imademo glad i njemačke prosvjede! Njemačkim nacionalistima u Austriji ne preostaje drugo: do toga, da gladuju i da kod toga kucaju, skrušeni na prsa: nostra culpa, nostra culpa, nostra maxima culpa. Putovanje u München, Berlin i u Peštu bit će samo prilika za rješice odabranike odaslanstva, da si priluče po dugom vremenu mastan objed, ali sa tog stola neće pasti niti mrvica za gladnog stromaha. Berlin i München roniti će suze, a debeli Miklos u Budimpešti upozoriti će ili uza sve vjerno, prijateljstvo, savezninstvo, poštovanje i neograničenu ljubav, da bi mu žalbože počrke svjene, kad bi preuzeo opakuru njemačkog naroda u Austriji. Ovi će argumenti svakako utoliti njegov glad i stižući prosvjede. To je naime posve u redu, da oni u Transilvaniji imaju dužnost, da banče i da se vesele, a ovi u Cislajtaniji, da ustaju Južnički do konačne pobjede i da se tim svetim i okrepljivim

III. Nakovala finančnega kapitala: 1. Nastop djetinjkih družbi. 2. V boju za cene, — karteli. 3. Zvesta roka — trust. 4. O potomcu bank. IV. Slovenska deklaracija: 1. Na prizor. 2. O politični samostojnosti. 3. Občine i javna uprava. 4. O skupnem narodnem premoženju. 5. Narodna industrija. 6. Bližnje načoge in skribi. 7. Ljudski pedagog. 8. Zakopana kultura, pozabljena umetnost. — Naš Mozes. — Velezani-mivo brošuro vsled njene aktualnosti toplo pripočeo. Čarno. Naroča se pri „Zvezni tiskarni“ u Ljubljani, Stari trg 19, ali pa naravnost pri „Slovenski socijalni matici“ u Ljubljani, Kolodvorska ulica 5. Dobiva se tudi po knjigarnah.

Almanah Maj. Izdao i uredio J. Smirn. Cijena 80 hel. Nakladom i štamparam radničke štamparije u Plzni. Almanah namijenjen jugoslavenskim socijalistima i izlazi eter u Češkoj, nakladom češke radničke tiskare. Spomenispis na krvavo kolovo, koje nije ni u četvrtoj godini užasa moglo da bude doigrano. Almanah broji 24 stranice, te je opremljen osobito radovima čeških socijalističkih vodja zastupnika, Ljudevita Pika, Gustava Habermana, Koudelke, Behyne, dr. Václava Vaceka, Fr. Modráčka i drugih. Osim toga sadržaje i nekoliko iljeplih radova naših pjesnika i književnika kao pjesma Alekse Šantića: „Pri kopanju“, radovima Gorkija i Andrejejeva te nekoliko zanimljivih i značajnih misli raznih socijalističkih učitelja. „Almanah“ preporučujemo našim čitateljima, osobito s obzirom na nezatanučnu cijenu, tako da je moguće širim radničkim slojevima da si ga nabave. Izdavač Almanaha i Smirn pozivlje ujedno na preplatu za socijalističkih reviju „Budućnost“, glasnik jugoslavenskih socijalista, koji bi, kad bi se našlo dovoljno preplatnika počeo izdavati u sredinom lipnja. Preplatnik imao bi se javiti dopisnicom na adresi: J. Smirn, redakcija „Omladine“, Plzen (Češka).

Skoro u kino „Ideal-u“

Caius, Julius Caesar!

Prosvojta.

„Problemi malega naroda“. Spisan Abditus. Zašlo je „Slovenska socijalna matica“ u Ljubljani. Cena za nečlane K 2, za člane K 1.60. — Kot I. zvezek „knjižnice socijalnih i političnih spisova“ „Slovenske socijalne matice“ so izla veleaktualna razmotrivanja o naših narodnih problemih, ki so v sedanji vojni dozorela do razrešitve. Spis razmotriva naše predvojno kulturno, socijalno in gospodarsko življenje in ga primerja s tendencijami in razvojem svetovnega gospodarstva. V gospodarskem pogledu propagira socijalizacijo našega narodnega gospodarstva, pred vsem v tej smeri, da se podzemne vrednote (ruda) i. t. d. in pa vodne sile socijalizirajo; nadalje, da se, polovilčno izvedena kmetiščka odveza iz leta 1848, izvede do konca. Zemljo, ki na njej živi slovensko ljudstvo, se mora vrniti narodu. Pličeve ideje so nove in zato vredne pozornosti, vsega našega ljudstva. Vsebina spisa je sledeča: 1. Slovenski narodni program: 1. Poljedelci, mesčani, delavec. 2. O programu kulturnega delavca. 3. Bistvo narodne politike. 4. Naši idejni temelji. II. Pod pritiskom ekonomskih sil: 1. Domača obrt med Slovenci hira. 2. Veliki narodi bogate, mi pa ubožani. 3. „O, kakor da delam yes božji dan greh!“ 4. Slovenec se seli na tuje. 5. O kolovratu in drugem. 6. Zemlje imamo premalo. 7. O narodnih renegatih in o narodnih mučenikih.

Zavod za popravljanje petplata

MIGNON

Vila Lacea 18.
Upitati kod Matijevića, Via S. Martino 63 od 11-2 sata.

Prostorije za iznajmljite

Vila Lacea 18.

Upitati kod Matijevića, Via S. Martino 63 od 11-2 sata.

Rabiljeno pokušavstvo

kupuje i prodaje tvrka

Franjo Barbanec
Slavanska ulica.

Sjetite se naše požrtvovne „Družbe sv. Cirila i Metoda“.

Veselo i bezbrižan, neiscrpljiva humor, pojačani tip južnog Istranina. Čitateljima „Hrv. Lista“ poznat je svojini radnjama, gde mu je glavni junak on sam, Mate Balota, soldat od kavalerije. Ali ne onaj žučljivim, sarkastičkim radnjama u dijalektu javljajočim poslednjih četiri — pet meseča: De Prato beše kao humorista nedostiziv. Njegov humor nije trom, njegeve izreke nijesu ni duboke ni žučljive, ton njegova pisanja je lagodan, brz, vesel i nenakršljiv. U par poteza znao je prikazati istarskog seljaka, par reči iz njegovog dnevnog govora karakterizovalo je njegovog junaka u tančine. Čitatelj preleti bez daha stranicu njegovog „Za barba Matom“, okreće i traži novu kapitolu; sve mu je tu tako jasno i lepo. Ijudi staroga primitivnog i nepokvarenog kova, starici, jednostavnih, otvorenih i čistih mazora, pojavljuju se pred njegovim očima sad u srdačnom razgovoru, sad u svečanom raspoloženju, sad u prepirci s mlađom izobraženom generacijom.

De Prato beše naš čověk, iskren rodoljub. Talijansko ime, talijanski odgoj, talijanske škole i sam talijanski učitelj, sve to nije prečilo, da bude zam značajnim Hrvatom i Slavenom. Njegov talent, koji se u njegovim humorističkim radnjama istaknuo, nije se mogao razviti, glavno već radi toga, što je i njega rat uhratio, okovao ga i stisnuo, oteo mu zdravlje, ali još na smrtnoj postelji ne gubi humora, piše pisma, da će doći, kad se bude „u pramatiču adonja i čeršnja razvitala“, i vesel koris onog „kampjuna“, koji izrabljuje njegovog Matu Balotu.

Nestalo ga je, konstantujemo sa žašću.

Nestalo je dvojice mladih školovanih ljudi u kraju, gde jedan ko drugi beše najpotrebnejim. Prvi je obećavao mnogo, poletio i pao, drugi se počinjao dizao, radeci delotvorno i blagodarno u svojoj okolini.

Dve smrti, za naš narod dve teške žrtve,

Dve žrtve ljudskog mahnitanja.

U Rakiju, travnja 1918.

Mijo Mirković.

Družčici, ili kako sam bio reka, čovek druge nature, beše učitelj Benjamin De Prato, Mrčanac.